

УДК 347.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.1.39>

СУДОВА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ч. 2 ст. 432 ЦПК УКРАЇНИ: ПИТАННЯ УНІВЕРСАЛІЗМУ ПРАВОВИХ ПІДХОДІВ

Бугайцев В.О.,
*студент Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*
ORCID: 0009-0008-0078-4761
e-mail: win.dream.vlad@gmail.com

Бугайцев В.О. Судова практика застосування норми ч. 2 ст. 432 ЦПК України: питання універсалізму правових підходів.

Серед процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб), вміщених у Розділі VI ЦПК України статтею 432 Кодексу унормовано умови й підстави виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню.

Аналіз судової практики щодо застосування норми ч. 2 ст. 432 ЦПК України (визнання виконавчого документу таким, що не підлягає виконанню) дозволив автору поставити під питання універсальність процесуальної норми – в контексті її правозастосування.

Автором констатовано, що названу норму роз'яснено Верховним Судом виключно стосовно зобов'язальних правовідносин, оскільки підставами припинення цивільно-правових зобов'язань, хоч і «зокрема», що вказує на невичерпність переліку, але зазначено лише норми глави 50 розділу I книги п'ятої ЦК України.

Відсутність у роз'ясненні згадки про речові правовідносини трансформується у судові рішення, які прямо суперечать правовим позиціям Верховного Суду – в частині застосування інститутів зобов'язального права до речових правовідносин. Одночасно, застосовується довільне тлумачення змісту поняття «добровільне виконання» боржником свого обов'язку, оскільки добровільним визнається виконання лише до відкриття виконавчого провадження.

В результаті аналізу встановлено, що конструкція із зазначенням підстав припинення цивільно-правових зобов'язань, включаючи концепцію поділу підстав для визнання виконавчого документу таким, що не підлягає виконанню на матеріально-правові та процесуально-правові, сформульована ще стосовно норми частини 4 статті 369 ЦПК України (в редакції Закону № 1618-IV). Попри візуальну подібність норм ч. 4 ст. 369 ЦПК України (в редакції Закону № 1618-IV) та ч. 2 ст. 432 ЦПК України (в редакції Закону № 2147-VIII), застосування лінгвістичного підходу при їх тлумаченні дозволило дійти висновку, що «припинення» і «добровільне виконання» обов'язку боржником чи іншою особою є двома самостійними підставами визнання виконавчого документу таким, що не підлягає виконанню.

Зроблено висновок, що аналізована судова практика за відсутності правових позицій Верховного Суду заперечує універсальний характер норми ч. 2 ст. 432 ЦПК України, і така практика, в силу ч. 2 ст. 389 ЦПК України не підлягає касаційному перегляду.

Ключові слова: виконавче провадження, виконавчий документ, визнання виконавчого документу таким, що не підлягає виконанню, добровільне виконання, припинення обов'язку боржника.

Bugaytsev V.O. Judicial practice in applying part 2 of article 432 of the Civil Procedure Code of Ukraine: the issue of the universalism of legal approaches.

Among the procedural issues related to the enforcement of court decisions in civil cases and decisions of other authorities (officials), Chapter VI of the Civil Procedure Code of Ukraine (CPC) regulates, in Article 432, the conditions and grounds for correcting errors in enforcement documents and recognizing such documents as unenforceable.

An analysis of judicial practice regarding the application of Part 2 of Article 432 of the CPC of Ukraine (recognition of an enforcement document as unenforceable) has led the author to question the universality of this procedural norm in the context of its practical application.

The author notes that this provision has been interpreted by the Supreme Court solely in relation to obligatory (contractual) legal relations, as the grounds for termination of civil obligations—although indicated as being «in particular,» implying a non-exhaustive list – are limited to the norms found in Chapter 50, Section I, Book Five of the Civil Code of Ukraine.

The absence of references to proprietary (real) legal relations in the Supreme Court's interpretation has resulted in court rulings that directly contradict the Court's legal positions, specifically regarding the application of the institutions of the law of obligations to real legal relations. At the same time, courts apply a discretionary interpretation of the concept of «voluntary performance» of an obligation by the debtor, recognizing as voluntary only that performance which occurs prior to the initiation of enforcement proceedings.

The analysis revealed that the structure involving the indication of grounds for the termination of civil obligations – including the conceptual division of the grounds for recognizing an enforcement document as unenforceable into substantive and procedural legal categories – was originally formulated in relation to Part 4 of Article 369 of the CPC of Ukraine (as amended by Law No. 1618-IV). Despite the apparent similarity between the wording of Part 4 of Article 369 (Law No. 1618-IV) and Part 2 of Article 432 of the CPC of Ukraine (as amended by Law No. 2147-VIII), a linguistic interpretation of these provisions leads to the conclusion that «termination» and «voluntary performance» of an obligation by the debtor or another person constitute two distinct and independent grounds for recognizing an enforcement document as unenforceable.

The analysis concludes that, in the absence of a legal position of the Supreme Court, the existing judicial practice refutes the universal nature of the provision in Part 2 of Article 432 of the CPC of Ukraine. Moreover, under Part 2 of Article 389 of the CPC of Ukraine, such judicial practice is not subject to cassation review.

Key words: enforcement proceedings, enforcement document, recognition of an enforcement document as unenforceable, voluntary performance, termination of the debtor's obligation.

Постановка проблеми. Розділ VI ЦПК України [1] присвячено процесуальним питанням, пов'язаним з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб). Такими питаннями, зокрема, є негайне виконання судових рішень, поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання, мирова угода в процесі виконання, виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню тощо. Тобто, йдеться про питання, спрямовані певною мірою на організацію процесу виконання судового рішення як важливої й завершальної стадії судового процесу.

Зміст розділу в цілому, як і ч. 2 ст. 432 ЦПК України зокрема, має засвідчувати універсальний характер розміщених у ньому норм, оскільки йдеться про весь, визначений ст. 1 ЦПК України, спектр справ.

Втім, на прикладі типової за змістом постанови, винесеній, однак, у вкрай нетиповій ситуації, є підстави такий універсалізм заперечити. Причиною такої неузгодженої практики служить роз'яснення Верховним Судом підстав припинення обов'язку боржника виключно щодо зобов'язальних правовідносин. Правові позиції Верховного Суду як імператив застосовуються до не подібних, речових правовідносин. Що саме по собі прямо суперечить практиці Верховного Суду. Більше того, суди нижчих інстанцій при вирішенні справ подібної категорії дозволяють й інше вільне тлумачення правових норм, змінюючи в мотивувальній частині судового рішення нормозастосування на нормотворення, оскільки касаційному перегляду вони не підлягають.

Стан дослідження проблеми. При аналізі й викладенні матеріалу автор передовсім зосередився на аналізі судової практики, а не доктринальній складовій питання. Це зумовлено предметом дослідження.

У роботі використано напрацювання В. Комарова, К. Гусарова, Н. Сакари та Д. Спесівцева.

У практичній площині використано доробок судді Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду В. Крата.

Метою статті є виявлення випадків порушення сталості судової практики – на прикладі ч. 2 ст. 432 ЦПК України, а також здійснення аналізу причин формування по суті, суперечливих, але застосовуваних і таких, що не підлягають касаційному оскарженню, правових позицій.

Виклад основного матеріалу.

08 лютого 2024 року Київським апеляційним судом ухвалено постанову [2] у справі № 2-5835/11 на ухвалу Шевченківського районного суду м. Києва від 09 червня 2022 року – в порядку частини 2 статті 432 ЦПК України.

Названа постанова апеляційного суду мотивована тим, що:

- обов'язок боржника може припинятися з передбачених законом підстав;
- підстави припинення цивільно-правових зобов'язань, зокрема, містить глава 50 розділу I книги п'ятої ЦК України;
- беручи до уваги наведені заявником обставини, суд першої інстанції не врахував, що положеннями Закону України «Про виконавче провадження» не передбачено надання боржнику строку на добровільне виконання рішення суду після відкриття виконавчого провадження, а тому добровільне виконання виконавчого документа можливе лише до моменту відкриття виконавчого провадження та вчинення виконавчих дій, відтак самостійне фактичне виконання боржником судового рішення на стадії виконавчого провадження не є добровільним виконанням цього рішення у розумінні ч. 2 статті 432 Цивільного процесуального кодексу України;
- заявником не доведено існування передбачених законом підстав для визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню, оскільки матеріали справи не містять належних та достатніх доказів того, що боржник до відкриття виконавчого провадження добровільно виконав обов'язок за рішенням суду або ж виданий на його виконання виконавчий лист неможливо виконати.

При цьому варто зазначити, що виконавчий лист було видано у справі про знесення самочинного будівництва: надбудови мансардних поверхів, а також про відновлення покрівлі та горища житлового будинку.

Аналізуючи наведену постанову, Варто врахувати таке:

1. Захист порушеного права Особа_1 було здійснено за допомогою речово-правового способу захисту – заявлено вимогу про знесення самочинної надбудови мансардних поверхів, а також відновлення покрівлі й горища житлового будинку.

2. У той час як суд визнав «передбаченою законом підставу припинення цивільно-правового зобов'язання» норми глави 50 розділу I книги п'ятої ЦК України. Таким чином, було проведено паралель між обов'язком боржника у виконавчому провадженні та припиненням цивільно-правового зобов'язання.

3. Судом застосовано темпоральний критерій при визначенні критерію «добровільності» виконання боржником свого обов'язку, заперечивши як добровільний статус виконання, так і саму його можливість – на етапі після відкриття виконавчого провадження.

4. Попри вказання у самій постанові про можливість її касаційного оскарження, вона такому не підлягає – в силу частини 2 статті 389 ЦПК України, внаслідок чого формується хибна практика судів першої інстанції стосовно сутності доказів, якщо суди апеляційної інстанції спонукають застосовувати норми Глави 50 ЦК України до речових правовідносин.

Правові позиції Верховного Суду щодо застосування норми ч. 2 ст. 432 ЦПК України: історія питання.

Існує кореляція змісту норм ч. 2, 4 ст. 369 ЦПК України (в редакції Закону № 1618-IV) [3] та ч. 2 ст. 432 ЦПК України (в редакції Закону № 2147-VIII).

Нормою ч. 2 ст. 369 ЦПК України (в редакції Закону № 1618-IV) передбачалось, що суд, який видав виконавчий лист, може за заявою стягувача або боржника визнати виконавчий лист таким, що не підлягає виконанню, та стягнути на користь боржника безпідставно одержане стягувачем за виконавчим листом – з підстав, передбачених ч. 4 названої статті. Норма ч. 4 ст. 369 (в редакції Закону № 1618-IV) визначала, що суд ухвалою вносить виправлення до виконавчого листа, а у разі, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин, суд визнає виконавчий лист таким, що не підлягає виконанню повністю або частково.

Постановою Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2015 року № 8 [4], положення якої містили узагальнення застосування судами, з-поміж іншого, норм частин 2, 4 статті 369 ЦПК України (в редакції Закону № 1618-IV), зазначено:

«[...] у зв'язку з відсутністю чіткого визначення «інших причин» для визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню у ч. 4 ст. 369 ЦПК, у суддів виникали труднощі під час її застосування.

При цьому словосполучення «або з інших причин» не стосується припинення обов'язку боржника, який підлягає виконанню, а є іншими причинами, наприклад, в апеляційному чи касаційному порядку скасовано чи змінено рішення суду, або ж у зв'язку з нововиявленими обставинами, а виконавчий лист ще не виконаний.

Наведені підстави для визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню, можна поділити на дві групи: матеріально-правові та процесуально-правові.

Обов'язок боржника може припинятися з передбачених законом підстав. Підстави припинення цивільно-правових зобов'язань, зокрема, містить гл.50 розд. I книги п'ятої ЦК України.

Так, зобов'язання можуть припинятися внаслідок добровільного виконання обов'язку боржником поза межами виконавчого провадження, припинення зобов'язань переданням відступного, зарахуванням, за домовленістю сторін, прощенням боргу, неможливістю виконання.

Процесуальними підставами для визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню, є обставини, що свідчать про помилкову видачу судом виконавчого листа, зокрема:

- видача виконавчого листа за рішенням, яке не набрало законної сили (крім тих, що підлягають негайному виконанню);
- коли виконавчий лист виданий помилково за рішенням, яке взагалі не підлягає примусовому виконанню;
- видача виконавчого листа на підставі ухвали суду про затвердження мирової угоди, яка не передбачала вжиття будь-яких примусових заходів або можливості її примусового виконання і як наслідок видачі виконавчого листа;
- помилкової видачі виконавчого листа, якщо вже після видачі виконавчого листа у справі рішення суду було скасоване;
- видачі виконавчого листа двічі з одного й того ж питання у разі віднайдення оригіналу виконавчого листа вже після видачі його дублікату;
- пред'явлення виконавчого листа до виконання вже після закінчення строку на пред'явлення цього листа до виконання».

У цілому, зазначена конструкція застосовується й сьогодні, з урахуванням зміни змісту процесуальної норми. Так, положення ч. 2 ст. 432 ЦПК України (в редакції Закону № 2147-VIII) передбачає, що суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

Разом із тим, як вбачається, норма ч. 2 ст. 432 ЦПК України (в редакції Закону № 2147-VIII) відрізняється від норми частини 4 статті 369 ЦПК України (в редакції Закону № 1618-IV) тим, що фрагмент «[...] або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин» після слова «припинення» містить кому, яка є розділовим знаком й на письмі позначає послідовне перерахування рівнозначних (у даному випадку) понять. У даному випадку – підстав, з якими закон пов'язує визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню. Тому такий вид тлумачення нормативно-правового акту дає підстави стверджувати, що «припинення» і «добровільне виконання» обов'язку боржником чи іншою особою є двома самостійними підставами визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню.

За підставами виникнення й припинення, змістом та способами захисту речові правовідносини не подібні до зобов'язальних, що виключає застосування до них зобов'язальних норм.

Відповідно до правового висновку, що його висловлено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 жовтня 2021 року у справі № 233/2021/19 [5]:

- «[...] термін «подібні правовідносини» може означати як ті, що мають лише певні спільні риси з іншими, так і ті, що є тотожними з ними, тобто такими самими, як інші» (п.24);
- «таку спільність або тотожність рис слід визначати відповідно до елементів правовідносин. Із загальної теорії права відомо, що цими елементами є їх суб'єкти, об'єкти та юридичний зміст, яким є взаємні права й обов'язки цих суб'єктів» (п. 25).

Поняття та підстави виникнення цивільно-правових зобов'язань передбачені ч.ч. 1, 2 статті 509 Цивільного кодексу України.

Натомість, речові права врегульовані нормами книги третьої ЦК України «Право власності та інші речові права», до якої відноситься також стаття 376 ЦК України «Самочинне будівництво» [6]. В межах названої книги міститься Глава 29 «Захист права власності».

Зазначене корелюється з висновками Великої Палати Верховного Суду від 25 травня 2021 року у справі № 461/9578/15-ц [7]. Так, у пункті 49 названого рішення відносини щодо допоміжних приміщень багатоквартирного будинку визначено як речові.

Положення глави 50 розділу I книги п'ятої ЦК України не можуть бути застосовані до припинення обов'язку боржника в аналізованій справі, ними не можуть бути врегульовані (припинені) речові правовідносини.

Окрім логічного висновку, заснованого на простому аналізі норм діючого ЦК України, про неподібність зобов'язальних і речових правовідносин, а також про неможливість застосування до речових правовідносин норм матеріального права, призначення яких – регулювання зобов'язальних відносин (зокрема, відносно їх припинення), у розрізі порушеного питання заявник касаційної скарги звертає увагу на правові висновки Верховного Суду.

Зокрема:

– постановою Верховного Суду від 10 лютого 2020 року в справі № 133/1109/17 роз'яснено сутність та підстави припинення зобов'язальних правовідносин: «Згідно з частиною першою статті 509, статтею 526 ЦК України зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. Зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться [...] Правила припинення зобов'язання сформульовані в главі 50 «Припинення зобов'язання» розділу I книги п'ятої «Зобов'язальне право» ЦК України. Норми цієї глави передбачають, що зобов'язання припиняється виконанням, проведенням належним чином (стаття 599 ЦК України), переданням відступного (стаття 600 ЦК України), зарахуванням (стаття 601 ЦК України), за домовленістю сторін (стаття 604 ЦК України), прощенням боргу (стаття 605 ЦК України), поєднанням боржника і кредитора в одній особі (стаття 606 ЦК України), неможливістю виконання (стаття 607 ЦК України), смертю фізичної особи чи ліквідацією юридичної особи (статті 608 та 609 ЦК України)» [8];

– постановою Об'єднаної Палати Касаційного цивільного суду від 23 січня 2019 року у справі № 355/385/17 (провадження № 61-30435сво18) роз'яснено підстави припинення договірних зобов'язань: «Тлумачення статті 629 ЦК України свідчить, що в ній закріплено один із фундаментів на якому базується цивільне право – обов'язковість договору. Тобто, з укладенням договору та виникненням зобов'язання його сторони набувають обов'язки (а не лише суб'єктивні права), які вони мають виконувати. Не виконання обов'язків, встановлених договором, може відбуватися при: (1) розірванні договору за взаємною домовленістю сторін; (2) розірванні договору в судовому порядку; (3) відмові від договору в односторонньому порядку у випадках, передбачених договором та законом; (4) припинення зобов'язання на підставах, що містяться в главі 50 ЦК України; (5) недійсності договору (нікчемності договору або визнання його недійсним на підставі рішення суду)» [9].

Нарешті, відповідно до сформульованої у постанові Верховного Суду України від 11 грудня 2012 року у справі № 3-65гс12: «[...] у разі встановлення наявності речово-правових відносин не застосовується зобов'язальний спосіб захисту» [10].

Тобто, речово-правові відносини не припиняються на підставі норм глави 50 розділу I книги п'ятої ЦК України.

Проміжні висновки, які можна поділити на 5 груп.

По-перше, «виконання рішення суду будь-якої інстанції необхідно розглядати як важливу частину «судового провадження» відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а, отже, принцип справедливого правосуддя розповсюджується і на цю стадію судового провадження» [11].

При цьому суду у виконавчому провадженні належать забезпечувальна й контрольна функції. «Забезпечувальна функція суду реалізується» зокрема, у процесі вирішення питання «оформлення виконавчого листа, виправлення помилки в ньому та визнання виконавчого листа таким, що не

підлягає виконанню (ст. 369 ЦПК)» [12, с. 792], але «для всіх цих дій спільним є те, що їх можна розглядати як механізм забезпечення зв'язку виконавчого листа як виконавчого документа та судового рішення як підстави виконання» [12, с. 799]. При цьому варто враховувати, що, в залежності від виду, судові рішення, які підлягають обов'язковому виконанню, «можуть виконуватися у різний спосіб [...] залежно від виду позову, що розглядається в межах конкретної справи, існують такі види рішень: рішення про присудження, про визнання та перетворювальні рішення. Тільки у випадку задоволення позову про присудження позивач має право вимагати примусового виконання судового рішення» [12, с. 795].

По-друге, очевидно, саме із наведеним вище пов'язаний той факт, що Верховним Судом (а до цього – Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ) норму ч. 2 ст. 432 ЦПК України роз'яснено через звернення до глави 50 розділу I книги п'ятої ЦК України, якою врегульовано припинення зобов'язальних правовідносин.

Разом із тим, як вбачається з аналізованої постанови Київського апеляційного суду від 08 лютого 2024 року у справі № 2-5835/11, не у справі про присудження, але виконавчий документ було видано і його до цього часу намагаються виконати.

По-третє, навіть, якщо суди при виконанні забезпечувальної функції й встановили, що боржник при зверненні використав неефективний спосіб захисту, причиною відмови у задоволенні відповідного клопотання стала не названа обставина.

По формі правильна мотивація суду апеляційної інстанції спричинила ланцюгову реакцію інших порушень правових позицій Верховного Суду, а також теорії цивільного права.

Так, «Верховний Суд звертає увагу, що захист суб'єктивних цивільних прав здійснюється в межах правовідносин, які виникли між сторонами» (п. 9.4) [13].

Тому, відповідно до правових позицій Верховного Суду, захист права в порядку ст. 376 ЦК України є негаторним способом захисту, а, отже, речово-правовим (стаття 391 ЦК України): «[...] яка є негаторним позовом і водночас ефективним способом захисту прав позивачів на земельну ділянку державної власності, оскільки відповідає положенням статей 376, 391 ЦК України і статей 152, 212 ЗК України [...]» (пункт 56 постанови Верховного Суду від 27 жовтня 2020 року у справі № 911/3454/17) [14].

Також, відповідно до практики Верховного Суду, «[...] одна з умов застосування як віндикаційного, так і негаторного позову – відсутність між позивачем і відповідачем договірних відносин, оскільки в такому разі здійснюється захист порушеного права власності за допомогою зобов'язально-правових способів» (п. 114) [15].

Одночасно, виключно норми статті 376 ЦК України регулюють підстави припинення правовідносин у цій справі, оскільки з цієї підстави обов'язок боржника і виник (позиція Верховного Суду, що обов'язок боржника може припинятися з передбачених законом підстав). При цьому, необхідно враховувати практику Верховного Суду, якою роз'яснено, у який спосіб може припинятися обов'язок боржника, який виник на підставі положень статті 376 ЦК України: «[...] формулювання положень статті 376 ЦК України виключають можливість існування інших способів легітимізації самочинного будівництва та набуття права власності на таке нерухоме майно, ніж ті, що встановлені цією статтею» (п. 26) [16].

По-четверте, судова практика при формуванні має вирішувати складні і, подекуди, неоднозначно сприйняті питання. Назване варто проілюструвати прикладом, що стосується договорів «у сфері речового права (наприклад, договір про встановлення сервітуту – ст. 402 ЦК)» [17].

Так, при розгляді Верховним Судом справи № 394/600/16 (предмет позову – усунення перешкод у користуванні орендованою земельною ділянкою задоволено) суддею ВС В. Кратом було висловлено окрему думку, де, зокрема, зазначено: 1) судами застосовано негаторний позов, який є речовим способом захисту; 2) спосіб захисту застосовано до «ситуації коли між суб'єктами існують договірні, зобов'язальні правовідносини»; 3) «право користування, яке виникає на підставі договору оренди земельної ділянки, є зобов'язальним, а не речовим правом» [18]. Висловлення окремої думки суддею засвідчує, що колегія більшістю висловила іншу точку зору.

Варто наголосити, що питання є проблемним не лише у практичній площині, на що звернув увагу Д. Спесівцев: «У більш масштабному розрізі проблема полягає і в диференціації речових та зобов'язальних суб'єктивних цивільних прав у цілому. Адже, з одного боку, в юридичній літературі можна зустріти підхід, у рамках якого суб'єктивні цивільні права взагалі не диференцію-

ються на речові та зобов'язальні, або, як їх ще називають, права вимоги, й охоплюються родовою категорією «майнові суб'єктивні цивільні права» [19, с. 36].

По-п'яте. Наслідкування Верховному Суду у якомога детальному відтворенні його правових позицій у своїх рішеннях, суди нижчих інстанцій не завжди воліють проявляти волю до самостійного тлумачення.

Приклад такого тлумачення з'ясування змісту норми через застосування лінгвістичних норм і правил наводиться Верховним Судом: «Законодавець не дав чіткого визначення «інших причин» для визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню у частині четвертій статті 369 ЦПК України, на яку посилались заявники у даній справі. При цьому словосполучення «або з інших причин» не стосується припинення обов'язку боржника, який підлягає виконанню, а є іншими причинами, наприклад, в апеляційному чи касаційному порядку скасовано чи змінено рішення суду, або ж у зв'язку з нововиявленими обставинами, а виконавчий лист ще не виконаний» [11].

Натомість в аналізованій постанові Київського апеляційного суду від 08 лютого 2024 р. колегія спромоглась лише дійти висновку про заперечення добровільного виконання обов'язку боржником після відкриття виконавчого провадження – з відповідними наслідками. Створивши при цьому, по суті, нову норму права.

Висновки. Враховуючи вузький предмет дослідження, нетиповість виявленої судової практики та різновекторність висновків, автором застосовано конструкцію проміжних висновків.

Основний висновок стосуватиметься результатів дослідження в заявленій парадигмі універсалізму правової норми ч. 2 ст. 432 ЦПК України.

Заявлений універсалізм присутній на рівні теоретичної конструкції й руйнується її застосуванням. Принаймні, це характерно для аналізованої справи.

Ймовірно, позиція суду апеляційної інстанції продиктована необхідністю чіткого дотримання правових позицій Верховного Суду, що, за великої кількості відступів від попередніх правових позицій самим Верховним Судом, позбавляє його ініціативи. До того ж така позиція суду не підлягає перегляду в касаційному порядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 40-41, 42, ст. 492; із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 02.03.2025 р.).
2. Ухвала Київського апеляційного суду від 08 лютого 2024 року у справі № 2-5835/11. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117085407> (дата звернення 31.03.2025 р.).
3. Цивільний процесуальний кодекс України (в редакції Закону № 1618-IV). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 02.03.2025 р.).
4. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 вересня 2015 року № 8 «Про практику розгляду судами процесуальних питань, пов'язаних із виконанням судових рішень у цивільних справах». URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=09SS5EB275> (дата звернення 16.05.2025 р.).
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 жовтня 2021 року у справі № 233/2021/19, провадження № 14-166цс20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829987> (дата звернення 11.05.2025 р.).
6. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 07.05.2025 р.).
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 25 травня 2021 року у справі № 461/9578/15-ц, провадження № 14-175цс20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97967339> (дата звернення 07.05.2025 р.).
8. Постанова Верховного Суду від 10 лютого 2020 року в справі № 133/1109/17, провадження № 61-22976 св 18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87703225> (дата звернення 07.05.2025 р.).
9. Постанова Об'єднаної Палати Касаційного цивільного суду від 23 січня 2019 року у справі № 355/385/17, провадження № 61-30435сво18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79472438> (дата звернення 13.05.2025 р.).

10. Постанова Верховного Суду України від 11 грудня 2012 року у справі № 3-65гс12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/28107513> (дата звернення 27.05.2025 р.).
11. Постанова Верховного Суду 24 червня 2021 року у справі № 750/9956/17, провадження № 61-15664 св 19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97926370> (дата звернення 27.05.2025 р.).
12. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / В.В. Комаров, К.В. Гусаров, Н.Ю. Сакара та ін.; за ред. В.В. Комарова. Х.: Право, 2016. – 848 с.
13. Постанова Верховного Суду від 18 липня 2019 року у справі 916/3147/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83118199> (дата звернення 31.05.2025 р.).
14. Постанова Верховного Суду від 27 жовтня 2020 року у справі № 911/3454/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92527157> (дата звернення 23.05.2025 р.).
15. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18 грудня 2019 року у справі № 522/1029/18 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87144996> (дата звернення 25.05.2025 р.).
16. Постанова Верховного Суду від 16 листопада 2021 року у справі № 916/3200/17(916/2791/13. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101360709> (дата звернення 31.05.2025 р.).
17. Крат В. Договірне право в практиці Верховного Суду, режим доступу: URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2021_12_29_prezent_Krat.pdf (дата звернення 29.04.2025 р.).
18. Окрема думка Судді Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду Крата В.І. від 03 квітня 2029 р. у справі № 394/600/16, провадження № 61-28673св18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013157> (дата звернення 31.05.2025 р.).
19. Спесівцев Д.С. Суб'єктивне цивільне право на нерухоме майно: проблеми інтерпретації. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. Том 31 (70) № 5 2020. С. 36–40. URL: [https://www.researchgate.net/publication/345843602_Sub'ektivne_civilne_pravo_na_neruhome_majno_problemi_interpretacii_Subjective_Civil_Right_on_Immovable_Property_the_Problems_of_Interpretation](https://www.researchgate.net/publication/345843602_Sub%27ektivne_civilne_pravo_na_neruhome_majno_problemi_interpretacii_Subjective_Civil_Right_on_Immovable_Property_the_Problems_of_Interpretation) (дата звернення 02.05.2025 р.).